

"KORONA" - FLUKTUIRAJUĆA ILUZIJA STVARNOSTI

Autor: Irene Diet, 7. lipnja 2020., Izdavač: IGNIS Verlag

Rudolf Steiner: "Kad izgleda, kao da su bogovi nestali, kao da nisu tamo ni bili, kao da su napustili čovječanstvo, tad božja mudrost od ljudi hoće da dobiju impulse, da ih istinski počnu tražiti na mjestima, gdje su se sakrili, a ne da se žale na njihov nestanak i neaktivnost." (Predavanje od 17.06.1923., GA 259, str.155.)

"IZBIJANJE" VIRUSA KAO "PROBOJ" U SVIJEST

Da mi je netko na prijelazu 2019./20. godine rekao, da će vlade širom svijeta u kratkom vremenu zablokirati kontakte, pozatvarati državne granice, škole, trgovine, restorane, urede, poduzeća, klubove, sportska i igrališta, i da će se kroz medije u ljude svakodnevno izljevati bujica straha - zbog jednog virusa, koji donosi bolesti i smrt, što nam je milijun puta rečeno; da mi je netko rekao, da će se ubrzo nakon toga, Bill Gates, osnivač Microsofta, kancelar Angela Merkel, u ovoj krizi pojaviti kao spasitelji, kao što su to predstavili na "Prime Timeu" Njemačke državne televizije, da će se sva pitanja u vezi događaja s virusom ignorirati i nazivati "teorijama zavjere"; da mi je netko rekao da ću se ja, ovdje u Njemačkoj, na cesti susretati s čudnim likovima, udaljenima od mene 1,5 metra; da se moj susjed - zbog moguće infekcije - neće oprostiti od svog sina koji umire od raka; da će neki ljudi zbog samoće, a neki zbog straha od bolesti, izabrati samoubojstvo: *ne bih mu vjerovala*. Ja bih ga, zbog njegove divlje i krajnje apsurdne mašte, ismijala i ni minute ne bih potrošila na razmišljanja o njegovim proročanstvima.

Ovo iskustvo nepredviđenog, neshvatljivog i neprepoznatog, od izbijanja krize, imala sam svaki dan. To se u meni toliko kondenziralo, da nisam imala mogućnosti bilo kakvog predviđanja. Jedino sam u određenim trenucima primjećivala, da bi svaka ideja, oblikovana u meni - o prošlosti, sadašnjosti i nadasve o budućnosti – stalno izbljeđivala. Čim bi se neka nova, neka drugačija ideja pojavila, ona bi ovu prvu odmah uništila. I iz tih nestajućih, opipljivih ideja, iz unutarnje tišine, koja se sve više širila, izranjalo je pitanje: što je istina?

Nemogućnost povezivanja, često paradoksalnih događaja, pokrenutih Corona krizom, u jednu logičku cjelinu, može dovesti do svojevrsnog "pomicanja". To "pomicanje" moglo se usporediti s pomicanjem kazališnih kulisa, iza kojih se nije nalazila pozornica, već mišljenje autora koje se krilo iza pojedinih scenarija izvedenih na pozornici. Time se otvorio jedan potpuno nov način promatranja kojeg ćemo u nastavku pokušat sagledati. Ovdje u fokusu nisu događaji, koje bi trebali razjašnjavati, već duševna događanja koja su se pobuđivala s potpuno određenim događajima.

Svjesna sam neobičnosti svog pristupa, kao i činjenice, da ovaj pokušaj može biti i nesavršen. Zainteresiranim čitateljima ipak želim dopustiti sudjelovanje u tim mislima, jer danas se nalazimo na početku jedne nove razvojne faze koja omogućuje jednu takvu duševnu aktivnost, čineći je ujedno i potrebnom. Događaji, koji će se u budućnosti pojavljivati, sve više će nositi ta obilježja.

Duševne doživljaje, koje ćemo ovdje promatrati, poznajem iz svog rada na tekstovima Rudolfa Steinera. Ali ovi današnji moji doživljaji ulaze kroz jedna druga vrata u moj doživljajni svijet. Polazište nije kao u tekstovima R. Steinera, jedno koncentrirano samo-

doživljajno mišljenje, koje s jedne strane rastvara uobičajenu smislenost, a s druge strane, kroz misaonu konstrukciju, posredstvom riječi Rudolfa Steinera, sugerira jednu potpuno novu vrstu smislenosti. Mislim, da se i sada događa nešto slično: "Izvana", kroz poznati osjetilni kontekst, oslobađaju se osjetilni dojmovi koji na mene djeluju kao da dolaze iz same struje života. U pokušajima doživljaja vanjskih događaja, rastvaraju se dosad samorazumljive poveznice, i u tom rascjepu nastupaju uvidi, praćeni duševnom aktivnošću, koji sada postaju mogući.

Ovu duševnu aktivnost Rudolf Steiner je češće, ponajprije „filozofski“ opisivao. Ovdje bi ta filozofska pozadina trebala ostati neizgovorena; poznavao "Filozofije slobode" ove poveznice zasigurno neće izbjeći. Kod gore navedenog pomicanja scenskih postava, radi se naime o početnom doživljaju pozadine konstitucije uobičajene svijesti. U svojim antropozofskim spisima Rudolf Steiner je to opisao kao "drugo buđenje", što ukazuje na buđenje uspavanog sanjara. U nastavku ću ovo buđenje pokušat opisati. Mislim, da to može pripomoći razumijevanju današnjih događanja, kako bi iz tog novog razumijevanja mogli pronaći odgovarajuće radnje, realno povezane s najavljenim buđenjem, kao protuteže današnjoj duševnoj nevolji.¹ U prvom koraku željela bih započeti s događajem koji se dogodio u vrijeme Rudolfa Steinera, a koji je u vezi s požarom Goetheanuma i njegovim posljedicama.

Nestali Goetheanum

Polu godine nakon što je Goetheanum izgorio, u stolariji pored Goetheanuma, kao najvažnije građevine, održana je opća skupština udruge za izgradnju Goetheanuma. Na tom sastanku Rudolf Steiner je održao jedan govor,² koji je započeo sljedećim riječima: „*Danas ću na drugačiji način i s drugačijom pozadinom govoriti negoli na ranijim sastancima, jer stojimo pod dojmom odlaska naše voljene antropozofske građevine Goetheanum*“.³ Drugačije negoli ranije, mogao je Rudolf Steiner govoriti onima koji su duboko uzdrmani i potresni tim događajem pred njim sjedili. Prije nekoliko mjeseci izgorjela je zgrada koja je kroz dugogodišnji rad postala vidljiva. Ova zgrada je posljednjih deset godina bila u središtu njihovih života; unutar neprijateljskog svijeta, prijatelji antropozofije pronašli su u njoj izraz koji je odgovarao njihovim najdubljim čežnjama, a ona je odasvuda s brda Dornacha bila vidljiva u neantropozofskom svijetu.

U roku od jedne noći – od Silvesterske noći 1922. na Novu godinu 1923.,⁴ Goetheanuma više nije bilo, a danima su se još dimili njegovi ostaci, također i nekih gospodarskih zgrada, a ostao je samo neuređeni atelje. Sve što su osjećali kao svoj "ponos", jer zgrada je bila nešto vidljivo, opipljivo, čujno, ono što je zapravo nevidljivo i neopipljivo, postalo je vidljivo i opipljivo, i ono što im je kroz vanjsko postojanje pružalo unutarnju sigurnost, sve je to s plamenom nestalo. Od ovog šoka prošlo je gotovo pola godine. Ali sada

¹ Vidi esej Rüdiger Blankertz: Treba li današnja potreba duše za duhovnom spoznajom biti riješena? ili: Antropozofski socijalni pastori ukrašavaju tekstove Rudolfa Steinera, www.menschenkunde.com. Kratka poveznica : ogy.de/tfjy - također u: Agora-Magazin, prosinac 2017, str 17ff.

² Rudolf Steiner, govor na desetoj redovnoj općoj skupštini Udruge Goetheanum, Dornach, nedjelja 17. lipnja 1923., u GA 259, str. 146ff.

³ Isto.

⁴ Rudolf Steiner je više puta rekao, da bi se silvesterska noć trebala osjećati kao "silvesterska noć svijeta" (!)

se pojavila nova nada: od osiguranja je stigla očekivana suma od 3 milijuna. Bilo je lako izračunati: sredstva koja su još nedostajala mogla su se brzo sakupiti.

Govor Rudolfa Steinera uslijedio je nakon govora tadašnjeg predsjednika građevinske udruge, Emila Grosheintza kojeg su smatrali tipičnim i važnim predstavnikom onih koji su se od početka, kao učenici, okupljali oko Rudolfa Steinera.⁵ Očekivalo se da će u središtu njegova govora biti, da se nestali Goetheanum što prije zamijeni novom građevinom. S daleko dokazanom „pasivnom hrabrošću“ nošenja sudbine, Grosheintz je sada trebao dodati i višu - "aktivnu hrabrost", kao "Poziv na akciju" izgradnje novog Goetheanuma.⁶ Na kraju svog govora, Grosheintz je zamolio prisutne da ustanu, jer mu se trebao pridružiti Rudolf Steiner po pitanju izgradnje novog Goetheanuma. Zapisnici sastanka govore da se sva publika u dvorani ustala.⁷ Nakon ovog govora Emila Grosheintza, s uzbuđenjem se iščekivao govor Rudolfa Steinera. Jer svi su bili sigurni: Doktor će, kao što je to i ranije činio - učiniti čudo, kao "izraz svoje volje",⁸ i zgradu uništenu plamenom jednako lijepu - ako ne i ljepšu – ponovno izgraditi!

Veliko razočarenje

Rudolf Steiner je održao govor u jednoj posebnoj duševnoj situaciji svojih slušatelja; kroz jednu "vanjsku sudbinu" – kroz požar Goetheanuma, čija se obnova trebala pokrenuti - njegove riječi su više nego ikad postale "unutarnjom sudbinom". Unutarnja sudbina počela je u trenutku kad su prisutni postali svjesni svoje vlastite duševne aktivnosti, kao refleksije na vanjske sudbinske događaje. Prvi korak, koji je ovu svijest omogućio, bilo je razočarenje. Stav Rudolfa Steinera, od samog početka jasno je pokazao, da čudo izgradnje novog Goetheanuma, kojeg su svi očekivali, on nije htio napraviti. Ovaj svoj stav, Rudolf Steiner je slijedećim riječima objasnio:

"(...) Mogu pretpostaviti, kad nas je pogodila ova strašna nesreća, da su neki od antropozofa pomislili: zašto nas dobre duhovne sile nisu zaštitile? Možemo li vjerovati u snagu pokreta kojeg u ovakvom slučaju napuštaju dobri duhovi? Jedna ovakva misao, koja se nadovezuje na vanjsku stvarnost, ne dolazi iz unutarnje biti stvari. Želite li ozbiljno shvatiti, da su stavovi, misli, posebno impulsi svijesti, stvarnost, onda morate vjerovati u te impulse svijesti, u te misli, u te osjećaje, ne u vanjsku pomoć, već u vlastitu snagu. Tada morate biti sigurni, da ono što iz takvih impulsa stvarate, usprkos svim lažnim vanjskim neuspjesima, da će to jednog dana doći do pravog cilja, koji je upisan u duhovnom svijetu; čak i ako zbog nekih vanjskih okolnosti to bude u vanjskom svijetu potpuno uništeno".⁹

Te su riječi ubitačno djelovale na slušaoce Rudolfa Steinera. S tim je naime propalo, ne samo opće očekivanje, koje je izrazio Grosheintz, o dužnosti izgradnje novog Goetheanuma, zahvaljujući kojem smo kao antropozofi mogli imati samopouzdanje i posebno samopoštovanje. Istodobno, on je s tim okarakterizirao i stav duše koji je doveo do tog očekivanja, koji nije bio antropozofski, pa čak je bio i nedostojan antropozofa. Jer

⁵ Isto, str. 547ff

⁶ Isto, str. 549.

⁷ Isto, str. 551.

⁸ Ovdje se nije radilo o odluci volje, već o jednoj želji Rudolfa Steinera koju je on predložio.

⁹ Rudolf Steiner, govor, lokal, cit. Str. 147f. 10 Isto, str. 149.

umjesto da se okrenemo vanjskom djelovanju (Grosheintzova želja - "aktivna hrabrost" da bi se Goetheanum obnovio), Rudolf Steiner je apelirao na ono što "izlazi iz unutarne biti same stvari". Trebali bi se nadovezati na „impulse svijesti“, „ne oslanjati se na pomoć izvana, već na vlastitu snagu“. Ali koji su to bili "impulsi svijesti?"

Između hrabrosti i sumnje

Prisutnima je nastao jedan jaz u razumijevanju. Njihov impuls za izgradnjom potpuno istog Goetheanuma, sukobio se s „impulsom svijesti“ R. Steinera! Jer taj impuls je bio izraz jedne - iz unutarjeg centra izašle hrabrosti, za zadržavanjem onoga što je bilo započeto? Rudolf Steiner je nastavio s objašnjavanjem: "Onaj tko izvana želi dokazati ili opovrgnuti istinu ili neistinu, na krivom je putu; jer on tada ne stoji u centru duhovnih impulsa, već izvana. Za procjenu nečega, mjerodavna je samo i jedino ljudska nutrina, a nikakva vanjska veza."¹⁰

Oni, čije su uši bile otvorene, mogli su iza ovih Steinerovih riječi čuti: u stvarnosti, obnova Goetheanuma, koju su zahtijevali, izraz je njihove vlastite sumnje. Spaljivanje zgrade nije se moglo spriječiti: jesu li s time doživjeli slabost ovog duhovnog impulsa? Sumnja, koja je u početku nastala zbog vanjskog nestanka Goetheanuma, uvukla se sada i u njihove umove: Što je to u meni što nazivam "antropozofsko"? Jel rekonstrukcija, koju sam htio, u stvarnosti moja sumnja u samu antropozofiju? Njihova nada je bila uništena. I u toj sumnji zvučale su riječi Rudolfa Steinera: "Za procjenu onoga, što procjenjujemo, odlučujuće je najunutarnije ljudsko osjećanje, a nikakva vanjska veza."¹¹

Požar je prisutnima postao vidljiv znak bića antropozofije. Ali sada su izgubili ono drugo: unutarne povjerenje u istinitost svojih duševnih reakcija. Jer sad im je postalo jasno: ovo navodno "unutarne" u osnovi je također bilo „vanjsko“. Ono „unutarne“ nije bilo ništa do naivno-banalne reakcije na vanjske događaje. Ali što je onda ono „najunutarnije ljudsko osjećanje“, koje je presudno za procjenu onoga što prosuđujemo? Postoji li nešto "unutarne" što je više od odgovora na vanjske događaje?

*

To je materijalističko mišljenje koje samo očekuje nekakvo „postojanje“, tamo gdje se zbivaju procesi razgradnje. Tamo gdje počinje uništavanje, mišljenju se povlači "bitak". Često citirani "Duh" ne pojavljuje se u vidljivom fizičkom bitku, već najprije u ovom uništenju. To razumjeti i osjetiti, najteži je i najbolnji zadatak onima kojima je rad Rudolfa Steinera u centru života. Ipak je to njihov najvažniji zadatak, jer jedino na taj način, procesi smrti, u kojima se cijelo čovječanstvo danas nalazi, mogu se svjesno pratiti.

Već spomenuto "pomicanje" uobičajene slike svijeta, izazvano opisanim događajima, upravo to može dovesti do jednog buđenja sličnog buđenju snenog spavača dok prelazi na dnevnu svijest. U nastavku ću iz vlastita iskustva opisati postupak kroz koji sam osobno prošla.

¹⁰ Isto, str.149

¹¹ Isto.

"... jer duhovno izvire iz biti stvari tamo, gdje se ono počinje otapati"¹²

Prvi moj doživljaj, kojeg sam nestankom svog uobičajenog "osjećaja stvarnosti" imala, odnosi se na karakter prošlog stanja. Ono što sam ranije smatrala danom, umjesto prisutnom "stvarnošću", to je svakog jutra iznova izranjalo iz „ništavila“ sna. Ali te samorazumljive „datosti“ nisam bila u potpunosti svjesna. Ova nepokretna samorazumljiva „stvarnost“, tek se s „pomicanjem“ počela javljati u moju svijest. S obzirom da se ovaj doživljaj, od izbijanja „Corona-krize“ neprestano ponavljao, ovo nastalo stanje mogu sada promatrati. To su neprestani šokovi, koje doživljavam na ekstremnim paradoksalnim zbivanjima, koja me stalno iznova ubacuju u to stanje.

Dakle, moje prvo iskustvo, koje sam imala, iz perspektive mog novog duševnog stanja, ne odnosi se na sadašnje, već na prošlo stanje. Gledajući unazad, s čuđenjem zaključujem, da ono, što mi je od ranije bilo „dano“, da je to u meni bilo nesvjesno, a stvarnost da mi je bila ona koju sam smatrala „stvarnošću“. Ali sada se ovo ranije nesvjesno osjećanje, pomaklo od stvarnosti, i u toj nastaloj pukotini otvorio se jedan duševan prostor, sasvim drugačije naravi od onog kojeg sam smatrala „stvarnošću“. Oni poznati duševni prostori bili su "ispunjeni" prostori: s osjećajima, mislima, predodžbama i sličnim, koji su nastali iz onog što se u meni izgradilo kao odgovor na vanjska ili unutarnja "objektivna" zbivanja. Unutar (i između) ovih, potpuno određenih „sadržaja“, s kojima su bili ispunjeni ti duševni prostori, mogla sam izvući potpuno različite elemente, promatrati ih, o njima razmišljati, osjećati ih, ali to su ipak bila takva promatranja, misli i osjećaji, koji su se sami od sebe nametali iz danog sadržaja.

Ali, sada otkrivam jedan potpuno novi duševan prostor. To je jedan "prazan prostor" koji se pokazuje u rascjepu mog promijenjenog doživljaja. Tek mi ovaj duševan prostor omogućuje slobodu djelovanja. Na ovom doživljaju prepoznajem, da je moja ranija duševna djelatnost stalno s nečim bila određivana i uz nešto vezana. Kao dijelovi jednog objektivnog svijeta, u unutarnjem-duševnom prostoru pojavljuje se kvaliteta prijašnjih elemenata. Ova predodređenost je sada uklonjena. Ali ne samo to: kod opipavanja ovog novog duševnog prostora, doživljavam, da ovaj prostor – za razliku od onih predodređenih ispunjenih duševnih prostora – samo onda i samo onoliko dugo opstaje, koliko ja ovu unutarnju djelatnost, koja se oslobađa predmetne svijesti, uspijem uspravno održavati. Čim se prepustim ovoj unutarnjoj duševnoj djelatnosti, koja ima karakter opipavajućeg istraživanja, ona se odmah raspadne. Pritom ispitujem svoju vlastitu djelatnost kojom samu sebe nastojim doživjeti kao tragača.

U jednom daljnjem, sada već mogućem razmatranju ovih mojih duševnih aktivnosti, mogu prepoznati, da one ranije, već dane duševne djelatnosti, koje mi sada izmiču, nipošto nisu bile jednolične, kao što mi je to ranije, bez da sam tog bila svjesna, izgledalo. Sad primjećujem, da se ona sastojala iz različitih "fragmenata", koji su se kao rastavljeni dijelovi jedne prividne zajednice, samo zato održali, jer su se svi, jedni za drugim u isto vrijeme "u meni" događali. Sada shvaćam: svaki pojedini fragment moje bivše „stvarnosti“ odnosi se na jedan dio onoga što zovem "svoj život"; to su dijelovi, koji su se formirali u vanjskom tijeku

¹² Rudolf Steiner, predavanje u Dornachu, 23. svibnja 1916., GA 162, str. 23

ovog života, i u mojoj uobičajenoj svijesti zrcalili kao predodžbe. I tako se moja bivša "stvarnost" pojavljuje kao jedna cjelina predodžbi, koje sada, s gledišta mog novog stanja, izgledaju kao snene tvorevine. Sada vidim: zamišljena veza između ovih pojedinih „fragmenata stvarnosti“ „sama po sebi“ uopće nije dostupna.

Baš kao što onaj, koji se iz sna budi shvaća, da u snu doživljena veza između pojedinih slika je iluzija, sada vidim tu iluzornu vezu koju sam ranije doživljavala između svojih pojedinih "životnih fragmenata". Ova iluzija otpada u trenutku kada tu vezu između danih elemenata pokušavam misliti. To se sada, naime, pokazuje nemogućim.

Sad shvaćam, da se zbog bolnih i zaglušujućih zbivanja, moja uspavana, snena svijest, koja čini moju svakodnevnicu, morala iz tog stanja potpuno razbuditi. Sada mi je postalo potpuno jasno, da ono, što mi je ranije bilo dano kao stvarnost, da to „mene samu“ mora sada stvoriti. Ili drugim riječima: Moje uobičajeno „Sebstvo“ u onoj mjeri nestaje, koliko se moja sanjiva stvarnost, mog nekadašnjeg osjećaja bitka, povlači. Povlačenjem mog „unutarnjeg tla“, na kojem sam mislila da stojim, to mogu tek sad shvatiti - s njim se počela povlačiti i moja samosvijest. Moj raniji „doživljaj sebe“ bio je iluzoran kao i moj raniji doživljaj okoline.

Izbacivanjem iz moje uobičajene, snene svijesti, razvili su se u početku osjećaji straha i usamljenosti. Kako sam ovih procesa buđenja postajala svjesna, i kako sam ih svojim mišljenjem mogla pratiti, pokazalo se nešto drugo. Tiho, ponekad i posve nečujno, zazvučala je jedna unutarnja sigurnost, da svi ti opisani doživljaji predstavljaju početak nečega, što s pravom mogu nazvati „stvarnošću“. Naime, to je ona stvarnost, koja mi se u misaonom samopromatranju, pri studiju tekstova Rudolfa Steinera, kao nagovještaj već pojavljivala.

Stvarnost antropozofije Rudolfa Steinera

Kao što opisane doživljaje, svojim uobičajenim osjećajem stvarnosti preispitujemo danas u procesu buđenja, kod čitanja tekstova Rudolfa Steinera to preciznije i raznovrsnije možemo doživjeti. Ovo preispitivanje događa se u onom trenutku, kad napustimo uobičajeno čitanje, takozvanog „sadržaja“, i kad s aktivnim mišljenjem počinjemo sebe promatrati. Ovo samopromatranje počinje onog trenutka, kada ulovimo sebe, da se naše vlastito razumijevanje teksta, preko riječi Rudolfa Steinera, našlo u zamci, te neprimjetno i nesvjesno ugasilo. Otvaranjem ovog puta, nestaje onog sanjivog puta, s intelektualnim intrerpretacijama i okultnim tumačenjima Rudolfa Steinera. Sve većim osvještavanjem ovog novog, duševnog puta, on vodi ka onom što Rudolf Steiner naziva „duhovni svijet“. Ove opisane doživljaje, stupanja istinske stvarnosti na ovaj put, u vezi je s doživljajem „praga“ k duhovnom svijetu. Svaki daljnji korak na tom putu ovisit će o obrazovanju i oblikovanju opazajnog organa, snagama s one strane praga, kao što se i riječi Rudolfa Steinera iz antropozofskih tekstova, postavljaju u naš intelektualan iluzoran svijet, kako bi se iz ove iluzije na pravi način i s vlastitim snagama izvukli. Kako se to može dogoditi raspravljat ćemo nešto detaljnije u kasnijim člancima.